

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedy JUDr. Jakuba Camrdy a soudců Mgr. Ondřeje Mráky a JUDr. Lenky Matyášové v právní věci žalobkyně: **PhDr. H. P.**, proti žalovanému: **Ministerstvo spravedlnosti**, se sídlem Praha 2, Vyšehradská 424/16, v řízení o kasační stížnosti žalobkyně proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 25. 4. 2016, č. j. 8 A 190/2015 – 29,

t a k t o :

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 25. 4. 2016, č. j. 8 A 190/2015 – 29, **se zrušuje a věc se vrací** tomuto soudu k dalšímu řízení.

Odůvodnění:

Žalobkyně (dále jen „stěžovatelka“) podala dne 2. 10. 2015 u Městského soudu v Praze (dále jen „městský soud“) blanketní žalobu proti rozhodnutí žalovaného ze dne 1. 10. 2015, č. j. MSP 385/2015-OT-OSV/7, kterým bylo zamítnuto odvolání stěžovatelky a bylo potvrzeno rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 19. 5. 2015, sp. zn. 40 Si 185/2015, a proti rozhodnutí žalovaného ze dne 1. 10. 2015, č. j. MSP 384/2015-OT-OSV/7, jímž bylo zamítnuto odvolání stěžovatelky a bylo potvrzeno rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 20. 5. 2015, sp. zn. 40 Si 211/2015. Obě rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 2 byla vydána jeho tehdejší předsedou Mgr. Alešem Sabolem. Žalobu stěžovatelka spojila s žádostí o osvobození od soudních poplatků, přičemž současně navrhla, aby městský soud řízení přerušil do doby rozhodnutí o žalobě ze dne 18. 9. 2015, kterou blíže specifikovala „evidenčním číslem“ a „běžným číslem“, neboť se dle názoru stěžovatelky týká též právní otázky a může mít vliv rovněž na rozhodnutí v této věci.

Městský soud přípisem ze dne 27. 1. 2016 stěžovatelku vyzval k doložení jejích majetkových a osobních poměrů, přičemž uvedl, že některé okolnosti, které se týkají jejích

majetkových poměrů, jsou mu známy z úřední činnosti, neboť v řízení vedeném u městského soudu pod sp. zn. 11 A 170/2012 Národní památkový ústav sdělil podáním ze dne 18. 4. 2013, že stěžovatelka v době od února 2011 do března 2013 od něj a od Ministerstva kultury obdržela peněžitá plnění v celkové výši 902 372 Kč, což také bylo doloženo výpisy z účtů.

V podání ze dne 17. 2. 2016 stěžovatelka popsala svoji osobní a majetkovou situaci, ohradila se proti sdělení městského soudu o skutečnostech známých mu z úřední činnosti, které se týkají jejích poměrů, a vznesla námitku podjatosti předsedy senátu městského soudu JUDr. Slavomíra Nováka. Namítla, že jmenovaný ve vztahu k ní nejedná nestranně a nepodjatě s vědomou snahou vyhnout se meritornímu rozhodování ve věci a záměrně docílit zastavení řízení pro nezaplacení soudního poplatku, neboť si z vlastní iniciativy obstarává důkazy v její neprospěch, a to na rozdíl od jiných žadatelů o osvobození od soudních poplatků.

Předseda senátu JUDr. Slavomír Novák na vznesenou námitku podjatosti reagoval tak, že do soudního spisu založil své prohlášení ze dne 21. 4. 2016, že nemá žádný poměr k věcem vedeným u městského soudu o žalobách stěžovatelky, ani k jejich účastníkům nebo k jejich zástupcům, a že se nepodílel na projednávání nebo rozhodování věci u správního orgánu nebo v předchozím soudním řízení.

Následně nyní napadeným usnesením ze dne 25. 4. 2016, č. j. 8 A 190/2015 - 29, městský soud zamítl žádost stěžovatelky o osvobození od soudních poplatků. Městský soud dospěl k závěru, že není dán důvod pro osvobození stěžovatelky od soudních poplatků. Stěžovatelka má společně se svým synem měsíční výdaje cca 7414 Kč a měsíční příjmy 12 945 Kč, ale městskému soudu je známo, že stěžovatelka v době od února 2011 do března 2013 obdržela peněžitá plnění v celkové výši 902 372 Kč a na základě předběžného opatření Okresního soudu v Olomouci ze dne 17. 2. 2012 částku 500 000 Kč, kterou následně darovala svému synovi. K výzvě, jak stěžovatelka naložila s částkou 902 372 Kč, stěžovatelka nic nesdělila. Dluh vůči Ministerstvu kultury ve výši 137 036 Kč stěžovatelka nesplácí. Podle městského soudu tedy stěžovatelka nedoložila, že nemá dostatečné prostředky k úhradě soudního poplatku.

Proti usnesení městského soudu podala stěžovatelka včasnou kasační stížnost, v níž namítá, že městský soud pochybil, neboť ve věci vůbec neměl rozhodovat, protože ve správním řízení v prvním stupni rozhodoval Mgr. Aleš Sabol, nynější soudce správního úseku městského soudu; v této souvislosti odkázala na usnesení Nejvyššího správního soudu ve věci sp. zn. Nad 6/2016. Věc proto bude muset být podle stěžovatelky přikázána jinému soudu z důvodu delegace nutné. Stěžovatelka současně pro řízení o kasační stížnosti požádala o osvobození od soudních poplatků a podala návrh na ustanovení zástupce z řad advokátů.

Žalovaný se ke kasační stížnosti nevyjádřil.

Nejvyšší správní soud v nyní projednávané věci nepožadoval zaplacení soudního poplatku ani zastoupení advokátem pro řízení o kasační stížnosti. Žádost o osvobození od soudních poplatků není svojí povahou návrhem na zahájení řízení ve věci samé ani nepatří mezi jiné zpoplatněné návrhy či úkony vyjmenované v zákoně o soudních poplatcích;

pokračování

jedná se o procesní návrh podaný v probíhajícím řízení o žalobě, které je zpoplatněno a za něj má být poplatek vybrán. „Řízení“ o této žádosti tak není spojeno s další poplatkovou povinností, přičemž ani § 105 odst. 1 a 2 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“), týkající se povinného zastoupení advokátem se v tomto případě neuplatní (srov. usnesení rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu ze dne 9. 6. 2015, č. j. 1 As 196/2014 - 19; rozhodnutí Nejvyššího správního soudu jsou dostupná na www.nssoud.cz). Kasační stížnost stěžovatelky má rovněž veškeré náležitosti ve smyslu 106 odst. 1 s. ř. s., proto stěžovatelku nebylo zapotřebí vyzývat k odstranění vad kasační stížnosti podle § 106 odst. 3 s. ř. s. a Nejvyšší správní soud mohl přistoupit k jejímu meritornímu posouzení.

Nejvyšší správní soud dále přezkoumal formální náležitosti kasační stížnosti a shledal, že kasační stížnost je podána včas, neboť byla podána ve lhůtě dvou týdnů od doručení napadeného usnesení (§ 106 odst. 2 s. ř. s.), a je podána osobou oprávněnou, neboť stěžovatelka byla účastníkem řízení, z něhož napadené rozhodnutí vzešlo (§ 102 s. ř. s.).

Nejvyšší správní soud přezkoumal napadené usnesení v rozsahu kasační stížnosti a v rámci uplatněných důvodů (§ 109 odst. 3, 4 s. ř. s.) a zkoumal přitom, zda netrpí vadami, k nimž by musel přihlédnout z úřední povinnosti.

Kasační stížnost Nejvyšší správní soud shledal důvodnou.

Z obsahu kasační stížnosti podané proti usnesení městského soudu plyne, byť to v ní není výslovně vyjádřeno, že je podávána z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 písm. c) s. ř. s., tj. z důvodu zmatečnosti řízení před soudem, spočívající v tom, že chyběly podmínky řízení, ve věci rozhodoval vyloučený soudce, nebo byl soud nesprávně obsazen, popř. bylo rozhodnuto v neprospěch účastníka v důsledku trestného činu soudce.

Nejvyšší správní soud se proto musel zabývat otázkou, zda ve věci rozhodoval vyloučený soudce.

Z obsahu správního spisu k této skutečnosti zjistil, že rozhodnutí Obvodního soudu pro Prahu 2 ze dne 19. 5. 2015, sp. zn. 40 Si 185/2015, a ze dne 20. 5. 2015, č. j. 40 Si 211/2015, byla vydána Mgr. Alešem Sabolem, tehdejšíím předsedou Obvodního soudu pro Prahu 2, který je nyní soudcem a místopředsedou městského soudu pro věci správní, jak je zřejmé z jeho rozvrhu práce pro rok 2016.

Podle § 8 odst. 1 s. ř. s. soudci jsou vyloučeni z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jejich poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům, je dán důvod pochybovat o jejich nepodjatosti. Vyloučení jsou též soudci, kteří se podíleli na projednávání nebo rozhodování věci u správního orgánu nebo v předchozím soudním řízení. Důvodem k vyloučení soudce nejsou okolnosti, které spočívají v postupu soudce v řízení o projednávané věci nebo v jeho rozhodování v jiných věcech. Podle § 8 odst. 3 s. ř. s. soudce, který zjistí důvod své podjatosti, oznámí takovou skutečnost předsedovi soudu a v řízení zatím může provést jen takové úkony, které nesnesou odkladu. Předseda soudu na jeho místo určí podle rozvrhu práce jiného soudce nebo jiný senát. Má-li předseda soudu za to, že není dán důvod podjatosti soudce, nebo týká-li se věc předsedy soudu,

rozhodne o vyloučení Nejvyšší správní soud usnesením, a jde-li o soudce Nejvyššího správního soudu, jiný jeho senát. Podle ustanovení § 8 odst. 5 téhož zákona účastník nebo osoba zúčastněná na řízení může namítnout podjatost soudce, soudní osoby, tlumočníka nebo znalce. Námitku musí uplatnit do jednoho týdne ode dne, kdy se o podjatosti dozvěděl; zjistí-li důvod podjatosti při jednání, musí ji uplatnit při tomto jednání. K později uplatněným námitkám se nepřihlíží. Námitka musí být zdůvodněna a musí být uvedeny konkrétní skutečnosti, z nichž je dovozována. O vyloučení soudce rozhodne usnesením po jeho vyjádření Nejvyšší správní soud, a je-li namítána podjatost soudní osoby, tlumočníka nebo znalce, senát po jejím vyjádření.

V posuzované věci jde o posouzení nestrannosti soudců Městského soudu v Praze v situaci, kdy by měli posuzovat rozhodnutí, které vydal Mgr. Aleš Sabol, který v době vydání správních rozhodnutí prvního stupně zastával funkci předsedy Obvodního soudu pro Prahu 2 a nyní je místopředsedou pro věci správní městského soudu, u něhož sami působí.

Integrální součástí práva na spravedlivý proces tak, jak je vymezeno v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a v čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod je garance toho, aby ve věci rozhodoval nezávislý a nestranný soudce. Nestrannost a nezájatost soudce je jedním z hlavních předpokladů spravedlivého rozhodování a jednou z hlavních premis důvěry občanů a jiných subjektů práva v právo a právní stát (čl. 1 odst. 1 Ústavy).

Nestrannost soudce je především subjektivní psychickou kategorií, vyjadřující vnitřní psychický stav soudce k projednávané věci v širším smyslu (zahrnuje vztah k předmětu řízení, účastníkům řízení, jejich právním zástupcům atd.), o nichž je schopen relativně přesně referovat toliko soudce sám. Pouze takto úzce pojímaná kategorie nestrannosti soudce by však v praxi nalezla stěží uplatnění vzhledem k obtížné objektivní přezkoumatelnosti vnitřního rozpoložení soudce. Kategorii nestrannosti je proto třeba vnímat širěji, také v rovině objektivní. Za objektivní ovšem nelze považovat to, jak se nestrannost soudce pouze subjektivně jeví vnějšímu pozorovateli (účastníkovi řízení), nýbrž to, zda reálně neexistují objektivní okolnosti, které by mohly objektivně vést k legitimním pochybnostem o tom, že soudce určitým, nikoliv nezájatým vztahem k věci disponuje. Vyloučení soudce z projednávání a rozhodování věci má být založeno nikoliv pouze na skutečně prokázané podjatosti, ale je dáno již tehdy, jestliže lze mít pochybnost o jeho nepodjatosti (I. ÚS 167/94, Ústavní soud: Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu). Na druhé straně Ústavní soud vyslovil, že subjektivní hledisko účastníků řízení o podjatosti může být podnětem k jejímu zkoumání, rozhodování o této otázce se však musí dít výlučně na základě hlediska objektivního. To znamená, že otázka podjatosti nemůže být postavena nikdy zcela najisto, nelze ovšem vycházet pouze ze subjektivních pochybností osob zúčastněných na řízení, nýbrž i z právního rozboru skutečností, které k těmto pochybnostem vedou (II. ÚS 105/01). Rovněž judikatura Evropského soudu pro lidská práva vychází z dvojího testu nestrannosti soudce: subjektivní test je založen na základě osobního přesvědčení soudce v dané věci, objektivní test sleduje existenci dostatečných záruk, že je možno v tomto ohledu vyloučit jakoukoliv legitimní pochybnost (III. ÚS 448/04).

pokračování

Místopředseda krajského soudu je podle § 119 odst. 2 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, orgánem státní správy soudu. Podle § 30 odst. 2 citovaného zákona místopředsedové krajského soudu vykonávají kromě rozhodovací činnosti také státní správu krajského soudu a státní správu okresních soudů, které patří do jeho obvodu, v rozsahu stanoveném tímto zákonem. Podle § 121 odst. 3 citovaného zákona místopředsedové krajského soudu vykonávají státní správu krajského soudu a okresních soudů v jeho obvodu v rozsahu určeném předsedou krajského soudu. Podle § 9 odst. 1 téhož zákona v obvodu hlavního města Prahy působnost krajského soudu vykonává Městský soud v Praze a působnost okresních soudů vykonávají obvodní soudy.

V tomto případě je zřejmé, že soudci senátu, který v projednávané věci rozhodoval, ze svého subjektivního hlediska nepovažovali skutečnost, že rozhodují o rozhodnutích současného místopředsedy městského soudu, u něhož působí, byť tato rozhodnutí vydal jako předseda Obvodního soudu pro Prahu 2, za důvod své podjatosti, o čemž svědčí to, že ve vztahu k této okolnosti nepostupovali podle § 8 odst. 3 s. ř. s. To však nic nemění na tom, že postavení soudců ve vztahu k místopředsedovi soudu, u něhož sami působí, kdy takový místopředseda může v zákonem stanovených případech vykonávat ve vztahu ke jmenovaným soudcům úkoly státní správy, by mohlo zavdat objektivní pochybnost o nepodjatosti těchto soudců, a to tím spíše, že vyloučení soudce z projednávání a rozhodování ve věci má být založeno nikoliv na skutečně prokázané podjatosti, ale je dáno již tehdy, jestliže lze mít pochybnost o jeho nepodjatosti.

Nejvyšší správní soud proto dospěl v souladu se závěry usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 2. 2016, č. j. Nad 6/2016 – 48, jež se týkalo obdobné věci, k závěru, že v dané věci, přestože soudci senátu Městského soudu v Praze nepostupovali podle § 8 odst. 3 s. ř. s., lze mít pochybnosti o jejich nepodjatosti, neboť rozhodovali o rozhodnutích předsedy Obvodního soudu pro Prahu 2, který v současné době vykonává funkci místopředsedy městského soudu, u něhož sami působí. Výše uvedené ve svých důsledcích znamená, že v posuzované věci je dán kasační důvod uvedený v § 103 odst. 1 písm. c) s. ř. s. Za této situace proto Nejvyšší správní soud napadené usnesení Městského soudu v Praze zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

V této souvislosti je dále zapotřebí pro úplnost uvést, že stěžovatelka v rámci svého vyjádření k výzvě městského soudu k doložení jejích majetkových poměrů vznesla námitku podjatosti předsedy senátu JUDr. Slavomíra Nováka, jak plyne z výše uvedeného. Výzva městského soudu ze dne 27. 1. 2016 podepsaná jmenovaným předsedou senátu byla stěžovatelce doručena do datové schránky dne 7. 2. 2016. Tohoto dne se tedy stěžovatelka dozvěděla o důvodech jí namítané podjatosti předsedy senátu JUDr. Slavomíra Nováka, které spatřuje právě v obsahu této výzvy. Tuto námitku podjatosti ovšem stěžovatelka vznesla až v podání ze dne 17. 2. 2016, které bylo téhož dne doručeno městskému soudu. Jde proto o námitku ve smyslu § 8 odst. 2 věty druhé s. ř. s. opožděnou, neboť ji stěžovatelka vznesla po uplynutí týdenní lhůty k jejímu podání. Ke zrušení napadeného usnesení je ovšem nutno přistoupit z důvodů uvedených v předcházejícím odstavci.

V souladu se závěry usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 3. 2. 2016, č. j. Nad 6/2016 – 48, proto zdejší soud konstatuje, že v dalším řízení budou soudci senátu městského soudu, který vydal nyní napadené usnesení, postupovat podle § 8 odst. 3 s. ř. s.,

podle něhož soudce, který zjistí důvod své podjatosti, oznámí takovou skutečnost předsedovi soudu a v řízení zatím může provést jen takové úkony, které nesnesou odkladu. I když podle ustanovení § 8 odst. 3 věty druhé s. ř. s. je za takové situace v jiných věcech další postup takový, že předseda soudu na místo soudce (soudců), u nichž jsou pochybnosti o podjatosti, určí podle rozvrhu práce jiného soudce nebo jiný senát, pak v dané věci takový postup v úvahu nepřichází, neboť z důvodů výše již vysvětlených lze mít pochybnosti o podjatosti všech soudců uvedeného soudu. Pak tudíž dojde k situaci, že soudci specializovaných senátů místně příslušného Městského soudu v Praze budou vyloučeni a nebude možno sestavit senát. Bude proto na předsedovi uvedeného soudu, aby věc předložil Nejvyššímu správnímu soudu, který bude postupovat podle § 9 odst. 1 s. ř. s. a přikáže věc jinému než místně příslušnému soudu (srov. rovněž rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 9. 2005, č. j. 4 As 14/2004 – 70).

V dalším řízení je Městský soud v Praze vázán právním názorem vysloveným v tomto zrušujícím rozsudku (§ 110 odst. 3 s. ř. s.).

P o u č e n í: Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 11. srpna 2016

JUDr. Jakub Camrda
předseda senátu